

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ЗАҢ СЕРИЯСЫ
2022 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ЮРИДИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 2022 ГОДА

ISSN 2958-8618

№ 3 (2023)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Юридическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ90VPY00046812

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация результатов научных исследований, актуальных проблем
в области права, привлечение внимания к перспективным
и актуальным направлениям юридической науки

Подписной индекс – 76199

<https://doi.org/10.48081/XAKU2715>

Бас редакторы – главный редактор

Жетписов С.К.,

д.ю.н., доцент

Заместитель главного редактора Олжабаев Б. Х., *к.ю.н., асоц.профессор*

Ответственный секретарь Жамулдинов В. Н., *к.ю.н., асоц.профессор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Биштыга А.,	<i>доктор PhD, профессор (Республика Польша)</i>
Зайцев О. А.,	<i>д.ю.н., профессор (Российская Федерация)</i>
Ахмеджанова Г. Б.,	<i>д.ю.н., доцент</i>
Ишеков К.А.,	<i>д.ю.н., профессор (Российская Федерация)</i>
Дуйсенов Э. Э.,	<i>д.ю.н., профессор</i>
Дорожинская Е. А.,	<i>к.ю.н., доцент (Россия Федерация)</i>
Балымов Е. К.,	<i>доктор PhD,</i>
Аюпова З. К.,	<i>д.ю.н., профессор</i>
Омарова А. Р.,	<i>технический редактор</i>

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 10.07.23

<https://doi.org/10.48081/YPVB6151>***А. Т. Ахмадиева¹, К. Т. Кабдулина²**^{1,2}Торайғыров университеті, Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.e-mail: a.t_kz@mail.ru**ҚҰҚЫҚТЫҚ САЯСАТТЫҢ ЗАҢДЫҚ ҰҒЫМ РЕТІНДЕГІ МӘНІ**

Мақала «құқықтық саясат» ұғымының қоғам өмірінің құқықтық саласында да, одан тыс жерлерде де көптеген жағдайлармен байланыстыратын көптеген белгілері бар күрделі құбылыс ретіндегі заңдық категория ретіндегі мәселесін теориялық тұрғыдан түсінуге арналған.

Құқықтық саясатта Қазақстан Республикасында жүргізіліп жатқан күрделі қайта құрулар жағдайында өзінің дербес құрылымы мен қоғам өмірінде ерекше орны бар мемлекеттік саясаттың аса маңызды түрі ретінде ерекше орын айқындалған. Осыған байланысты, автор құқықтық саясат ұғымын қарастырады, оның мазмұнын ашудың әртүрлі тәсілдерін айқындайды, құқықтық саясаттың субъективті құрамын анықтайды және оны ғылыми тұрғыдан қамтамасыз етеді.

Сондай-ақ, автор қазіргі заманғы отандық авторлардың құқықтық саясат ұғымын қалыптастырудағы әртүрлі көзқарастарын талдайды, олардың өзіндік ерекшеліктерін ескере отырып, оларды жүйелеуге тырысады және құқықтық саясаттың мазмұнын анықтауда екі түрлі тәсілдің болуы туралы қорытынды жасайды.

Мақалада тек заң ғылымы үшін ғана емес, практика үшін де маңызы бар құқықтық саясат теориясының белсенді түрде құрылғанына ерекше назар аударылады.

Құқықтық саясат мемлекеттік саясат көрінісінің ерекше нысаны, заңдық ресімделуінің, елдің саяси курсын бекіту мен жүзеге асырудың, оның ресми көшбасшылары мен билік құрылымдарының еркін білдіру құралы болып табылады.

Кілтті сөздер: құқық, құқықтық саясат, мемлекеттік саясат, қоғам, мемлекет, билік, саяси режим.

Кіріспе

Еліміздің Негізгі заңының 1-бабы 1-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасы өзін ең қымбат қазынасы – адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары болып табылатын демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтыра отырып, жария еткен құқықтық мәртебесіне орай ел іші және одан тыс жерлерде осы бағыттағы саясатын жүргізуі тиіс. Құқықтық мемлекетті құру және дамыту идеясының мәні мемлекеттің ішкі және сыртқы саясатына қойылатын талаптардың бірі ретіндегі Конституцияның 4-бабында Қазақстан Республикасында қолданылатын құқық Конституцияның, соған сәйкес қабылданған заңдардың, өзге де нормативтік құқықтық актілердің, ратификацияланған халықаралық шарттары, сондай-ақ, Республика Конституциялық Кеңесінің және Жоғарғы Сотының нормативтік қаулыларының нормалары болып табылады деп бекітілген заң үстемдігі қағидасын қалыптастырудан көрініс табады [1, 4 б.].

Қазақстанда тәуелсіздік алған сәттен бастап жүргізіліп келе жатқан күрделі қайта құрулар жағдайында, мемлекеттік саясаттың аса маңызды бір түрі ретіндегі, өзінің құрылымының дербестігі мен қоғам өмірінде айрықша орын алатын құқықтық саясат институты ерекше орынға ие екендігі баршаға мәлім. Құқықтық саясаттың белгілі бір елдің құқықтық даму процестерін басқаруға, заңдылықтың реттілігі мен ұйымдастырылу дәрежесін арттыруға тікелей әсер етуі арқылы мемлекеттік саясат жүйесінде, мемлекеттік-құқықтық реформалау үрдістері саласында маңызы аса зор болып табылады.

Қазақстанда әлеуметтік және құқықтық мемлекетті қалыптастырудың белсенді үрдістерін жүргізу жағдайында саяси-құқықтық қатынастарды реформалау барысын ұйымдастыру қажеттіліктері және біртұтас құқықтық саясатты қалыптастыруды мәселесі осы күнге дейін өзектілігін жоғалтпаған. Құқықтық саясат ерекше саяси-құқықтық құбылыс болғандықтан, мемлекет пен қоғамдық бірлестіктердің, жалпы қоғамның мүдделерін ескере отырып дамудың стратегиясы мен бағыттарын анықтауға, құқықтық реттеу механизмдерін одан әрі жетілдіруге, Ата заңда паш етілген адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етуге, құқықтық мемлекет негіздерін қалыптастыруға тікелей бағытталған жүйелі, ғылыми негізделген қызметінің салдарында қалыптастырылады.

Құқықтық саясаттың мәнін, мазмұнын, табиғатын неғұрлым толыққанды әрі жан-жақты ашу үшін «саясат» пен «құқық» ұғымдарын біртұтас құбылыс ретінде және олардың мәнiнiң құндылықты сипаттамаларын өзара бірлестікте қарастыру қажет. Мұндай көзқарастың нәтижесінде саясат ерекше құқықтық сипатқа ие болу салдарынан ерекше, тың мәртебені

иеленеді. Құқық мемлекеттің жария құқығын жүзеге асырудың негізгі әдісі, құралы және саласы ретіндегі рөлін атқарады деп айтуға болады. Демек, билік пен заңның арақатынасы елдегі құқықтық жағдайға толықтай негіз болады. Ол қоғам өмірінің тек қана құқықтық емес, жалпы әлеуметтік-ізгілік ортасын қалыптастырады [2, 223 б.]. Тұтастай алғанда, құқықтық саясатты мемлекетішілік және халықаралық құқықты дамыту саласындағы мемлекеттік саясаттың бағыттарын, жалпы, елді дамытудың құқықтық жолының стратегиясы мен тәсілін, қоғам мен мемлекет өміріндегі құқық үстемдігінің қайнар көздері мен талаптарын іске асыру мен дамытудың басшылыққа алатын идеяларын, қағидаттарын, нормалары мен нысандарын, құқықты тану нысандары мен рәсімдерінің жүйесі ретінде айқындауға болады.

Материалдар мен әдістер

Зерттеу мәселесі бойынша арнайы әдебиеттерді теориялық талдау, статистикалық анализ, салыстармалы анализ, тарихи әдістердің қолданылған.

Негізделген, консолидацияланған құқықтық саясат өз көрінісін ең алдымен мемлекеттің Конституциясында, конституциялық заңдарында, заңдары мен кодекстерінде, өзге де негізгі нормативтік-құқықтық актілерінде табады және қоғамда әлеуметтік құрылымды сақтау мен қорғауға, қоғамдық қатынастардың дамуы мен жетілдіруіне бағытталған. Құқықтық саясатқа оның мемлекеттік биліктің еріктік қасиеттері, сондай-ақ, биліктік-императивтік мазмұны тән.

Құқықтық саясат тек құқықтық әдістермен жүзеге асырылып, тек құқыққа ғана негізделгендіктен, ол мәжбүрлеу аппаратына сүйенеді, жария және ресми сипатта болады; нормативтік-ұйымдастырушылық бастаулармен ерекшелене отырып, мемлекет пен қоғамның саяси және құқықтық жүйелерін оптимизациялау бойынша жалпы мемлекеттік саясатты қалыптастыруға қатысады. Заң саясатында ешқашан нақты шекаралар болған емес және жоқ. Қоғамның салыстырмалы тұрақтылық жағдайында бұл саясат өзгеріске ұшырап отыруға, оның жаңа бағыттары пайда болуы немесе құндылықтар қайта бағалануы, позицияларының өзгеріп отыруы мүмкін [3, 98 б.]. Құқықтық саясатты тиімді түрде жүзеге асырудың маңызды шарты – осы іспеттес саясаттың мақсаттары мен оларға қол жеткізу құралдарын дұрыс айқындау болып табылады. Құқықтық саясаттың мақсаты құқықтың дамуына үлес қосу, құқықтық реттеу пәні мен деңгейін ғылыми негізделген түрде анықтау, заңнамадағы ақаулықтардың орнын толтыру үшін қажетті жағдайларды қалыптастыру мен құқық жүйесінің жүйелілігін, біртұтастығы мен қарама-қайшылықсыз болуын қамтамасыз ету болып табылады. Осы тұрғыдан алғанда, құқықтық саясат, ең алдымен, мемлекет қызметінің тұжырымдамалық құқықтық негізі ретінде қабылданып, қоғамның саяси-

құқықтық дамуына, саясатқа құқықтық мәртебесіне ие болуы арқылы саяси-құқықтық басқару тетігін әзірлеуге бағытталғанын байқаймыз [3, 136 б.].

Құқықтық саясат теориясын қалыптастыру және оның жалпы теориялық аспектілерін ғылыми негіздеу үшін объективті-шынайы білім жүйесін құратын, сондай-ақ ғылыми заңдардың, принциптердің және басқа да теориялық білімдердің категориялық аппараты түрінде құқықтың қалыптасуы мен әрекетінің жалпы заңдылықтарын анықтайтын құқықтық таным туралы шынайы ғылыми теорияға сүйену қажет екендігі белгілі. Бұл ретте, құқықтық саясаттың негіздері саяси режимнің қандай жағдайларында қалыптасып, іске асырылып жатқанын ескеру маңызды.

Кез-келген мемлекеттің қызметі тек заңның үстемдігіне негізделетінін айта кету керек. Бұл қалыпты жағдайда мемлекет бір қолымен қолданыстағы заңнама шеңберінде құқықты бекітіп, екінші қолымен оны бұзатын жағдайға жол берілмейді дегенді білдіреді. Өкінішке орай, қазақстандық тәжірибе көрсеткендей, саясаттағы субъективизмнің үлесі әлі де маңызды болып қала беретінін мойындауымыз керек. Осыған орай бара-бара Қазақстан Республикасында жүргізіліп жатқан құқықтық саясат бұқаралық билік шекараларын шектеуге келуге тиіс. Ешбір қоғам саясаттың екі маңызды бағытының күресінен зардап шекпеуі керек, бұл біріншіден, қоғамның мүдделері билікті саналы түрде шектеу қажеттілігін білдірсе, екіншіден, биліктің күшеюіне және тіпті қоғамдағы авторитарлық үстемдікке деген ұмтылыс күшті болған жағдайда орын алады [4, 228 б.]. Демек, қандай әлеуметтік реттеуші субъективті құқықты қорғайтынына және онымен әрекеттесу нысанына байланысты ол бейтарап, прогрессивті немесе реакциялық рөлдер атқара алады. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда құқық нормалары қоғамға тым консервативті сипат береді, ал басқа жағдайларда – нәтижесінде қоғамда әлеуметтік толқулар немесе даулар туғызуы мүмкін және қоғамда теңдей қабылдамайтын жаңа заңдардың үстемдігіне қоғамды «жоғарылатуға» тырысуы мүмкін. Құқықтық фактордың мемлекетке әсер етуі мемлекеттік аппаратты дамыту стратегиясының дербес және маңызды бағыты ретінде құқықтық саясатты қалыптастырудан көрінеді. Құқықтық саясатқа оның бағыттарын қалыптастыру және іске асыру механизмі тұрғысынан талдау жасай отырып, сәйкесінше құқықтық саясатты қалыптастыру және іске асыру нысандары туралы айтуға болады [5, 213 б.].

Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті «Қазақстан – 2050: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Стратегиясында құқықтық саясат мәселесіне баса назар аудара отырып, бұл бағытты жандандыру арқылы мемлекеттіліктің нығаюы мен қазақстандық демократияның дамуына қол жеткізуге болатындығын анықтады. Құқықтық саясаттың

маңызды мәселесі ретінде азаматтардың құқықтарын Конституциямен кепілдендірілген соттық қорғауды жүзеге асыруды бекітіп, сот төрелігін жүзеге асыру үрдісін жеңілдету қажеттілігін атау арқылы игі бастама көтерді [6].

Нәтижелер және талқылау

Конституцияның ең жоғары заңды күші бар және Республиканың бүкіл аумағында ол тікелей қолданылады. Ата Заң адам және оның өмірін, құқықтары мен бостандықтарын ең қымбат қазынасы ретінде орнықтыра отырып, Қазақстанның құқықтық саясаты жалпы мемлекеттік ұстаным ретінде қоғамның қалыпты қызмет етуіне қажетті, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етуді, қолданыстағы заңнама аясында азамат пен мемлекет арасындағы өзара жауапкершілікті анықтайды.

Мемлекеттің құқықтық кеңістігі қай заманда болмасын (нормативтік құқықтық актілерді қабылдау, қолдану, жүзеге асыру, құқықтарды қорғау және қадағалау) адам құқықтары мен бостандықтарын қорғайтын халықаралық стандарттарға сәйкес келуге бағытталады. Демек, Қазақстан Республикасы Конституциясының ережелерінде баяндалған және оларға сай жүзеге асырылатын құқықтық саясатты, бірінші кезекте, мәні құқықтық мемлекет қызметінің нысандарын, міндеттерін, мақсаттары мен мазмұнын анықтау болып табылатын әлеуметтік топтар арасындағы қатынастарды реттейтін саласы ретінде анықтауға болады. Мемлекеттің құқықтық кеңістігі қай заманда болмасын (нормативтік құқықтық актілерді қабылдау, қолдану, жүзеге асыру, құқықтарды қорғау және қадағалау) адам құқықтары мен бостандықтарын қорғайтын халықаралық стандарттарға сәйкес келуге бағытталады. Демек, Қазақстан Республикасы Конституциясының ережелерінде баяндалған және оларға сай жүзеге асырылатын құқықтық саясатты, бірінші кезекте, мәні құқықтық мемлекет қызметінің нысандарын, міндеттерін, мақсаттары мен мазмұнын анықтау болып табылатын әлеуметтік топтар арасындағы қатынастарды реттейтін құбылыс ретінде анықтауға болады [7].

Құқықтық саясат мемлекеттің негізгі бағыттарының бірі ретінде құқықтық нысан түрінде және құқықтық қызмет жолымен жүзеге асырылады. Құқық шығармашылық, құқықты жүзеге асыру, азаматтардың құқықтық сауаттылығын арттыру және құқықтық сана-сезімді тәрбиелеудің нәтижелері мемлекетпен өз қызметтерін жүзеге асыру үрдісінің тиімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін құқықтық саясатты құрайтын элементтер ретінде өзара байланыста ғана қарастырылады. Мемлекеттік қызметтің мәні мемлекеттің құқықтық саясатының мазмұнымен тығыз байланысты. Жалпы құқықтық саясат келесідей нысандарда жүзеге асырылады: нормативтік актілер мен шарттарды қабылдау, оларға өзгерістер енгізу мен күшін жою

арқылы құқық шығармашылық; құқық қолдану актілері, жеке сипаттағы құжаттар арқылы - құқықты қолдану; құқық нормаларына түсіндірме беру актілері арқылы құқық интерпретациясы; доктриналды – құқық актілерінің жобалары, заңдық жағдайлардың дамуын ғылыми болжау арқылы; құқықтық оқыту – жаңа саяси-құқықтық жағдайда сапалы қызмет атқаруға дайын жаңа буын заңгерлерін дайындау арқылы.

Мемлекеттің құқықтық саясаты барлық заңнаманы одан әрі жетілдіру бойынша стратегиялық маңызды құқықтық ойларды қалыптастыру мен жүзеге асыруға негізделеді. Құқықтық саясат Қазақстан Республикасының стратегиялық, бағдарламалық-құқықтық құжаттарында және нормативтік құқықтық актілерінде, қабылданған және мемлекетпен ратификацияланған халықаралық шарттар мен міндеттемелерде көрініс табуымен сипатталады. Мәселен, Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасы ұлттық құқықтық, құқық қорғау және сот жүйелерін, сыртқы саясат пен сыртқы экономикалық қызметті, сондай-ақ, құқықтық ағарту мен құқықтық насихатты дамыту басымдықтарын айқындайтын бағдарламалық құжат болып табылды [8].

Құқықтық саясат тұжырымдамасы шеңберінде 2010–2020 жылдар аралығында қазақстандық құқықтық жүйені жаңғырту жөнінде көптеген шаралар қабылданды, бұл өз кезегінде халықтың әл-ауқатын арттыруға, экономикалық өсімді арттыруға және білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік қорғау және жұмыспен қамсыздандыру салаларындағы бірқатар маңызды мәселелерді шешуге бағытталған мемлекеттік басқару моделін әзірлеп, жетілдіруге мүмкіндік берді.

Осы салаларда белгіленген мәселелерді іс жүзінде орындау үшін қойылған мақсаттар мен шаралар «Қазақстан-2050» Стратегиясына және одан кейінгі уақыт кезеңдерінде жарияланған және мемлекеттің одан әрі дамуының негізгі бағыты болып табылатын Ұлттық жоспарға толық сәйкес келеді.

2022 жылы Конституцияға өзгерістер енгізілді, ол Парламент пен Үкіметтің өкілеттіктерін Президенттен белгілі бір өкілеттіктерді беру арқылы, сондай-ақ, Республика Президенттігіне кандидатқа қойылатын талаптарды кеңейтті. Сондай-ақ, 2022 жылы енгізілген өзгерістер мен толықтыруларға сәйкес Республика Конституциялық Сотының, Жоғарғы Сотының және өзге де соттарының төрағалары мен судьялары, Орталық сайлау комиссиясының, Жоғары аудиторлық палатасының төрағалары мен мүшелері, әскери қызметшілер, ұлттық қауіпсіздік органдарының, құқық қорғау органдарының қызметкерлері саяси партияларда, кәсіптік одақтарда болмауға, қандай да бір саяси партияны қолдап сөйлемеуге тиіс екені тікелей көзделген.

Тағы бір айта кететін бір жайт, саяси партияларды құру үшін тіркеу кезіндегі «кедергі» келтіретін факторлар екі есе азайтылды, партиялық сайлау тізімдерінде әйелдер мен жастар үшін міндетті 30 пайыздық квоталар да енгізілді.

«Бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» жаңа заң қабылданды, оған бейбіт ереуілдерді өткізу мен ұйымдастырудың тәртібі енгізілді, бейбіт жиналысты өткізуден бас тарту үшін негіздердің толық тізбесі айқындалды.

Тәуелсіз Қазақстанның тарихында алғаш рет «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы» Конституциялық заң деңгейінде парламенттік оппозиция институты құрылып, оның Парламенттегі рөлі айқындалды [9].

Құқықтық саясат тұжырымдамасының ең басты мақсаты ол елдің құқықтық негізін Конституция құрайтын біртұтас, жалпыға бірдей құқықтық кеңістік қалыптастыру болып табылды. Құқықтық саясат тұжырымдамасы заң ғылымы мен оның тәжірибесін, құқық шығармашылығы мен құқық қолдануды, заң білімі мен құқықтық сауаттылықты тығыз байланыстырып, мемлекет пен азаматтық қоғамның кешенді, жоспарлы және жүйелі түрде өзара әрекеттесуіне қосымша мүмкіндіктер туғызды. Осы тұжырымдамаға 2014 жылы түбегейлі өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп, құқықтық саясаттың тың бағыттары айқындалды. Аталмыш өзгерістер мен толықтырулар Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президентінің 2014 жылғы 17 қаңтардағы «Қазақстан жолы – 2050»: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына арналған Жолдауында қойылған құқық жүйесін дамыту мен жетілдіру арқылы жаңа деңгейге «жоғарылату» жөніндегі міндеттермен бір арнаға тоғысты.

Қазақстан Республикасы құқықтық саясатының тұжырымдамасына енгізіліп, қабылданған түзетулер дүниежүзілік құқықтық кеңістікте болып жатқан қазіргі заман болмысы мен үрдістеріне жауап беретін және ұлттық құқықтық жүйенің бәсекеге қабілеттілігін арттыратын ұлттық заңнаманың келесі буынын қалыптастыруға мүмкіндік береді. К. К. Айтқожин «Құқықтық саясат мемлекет саясатының қоғамдық өмір құқықтық саласындағы міндеттерін орындауға бағытталған негізгі құралдарының бірі болып табылады. Соның нәтижесінде, құқықтық саясат басты бағыттардың мемлекет тұрғысынан көрінісін, елдің қолданыстағы құқық жүйесін дамыту және құқық қолдану қызметінің шараларын жетілдіру бойынша басты механизмді көрсетеді», – деп әділ бағалады [10].

Қорытынды

Еліміз тәуелсіздігін алып, небір қиыншылықтарды еңсеріп, әлемдік кеңістікте аты аталып, бүгінгі таңда экономикасы дамыған мемлекетке айналған тұста да елімізде шешімін таппай жатқан құқықтық саясатты жүргізу саласында әлі де мәселелер баршылық. Бұл мәселелер уақыт ағымына сай біртіндеп шешімін табады деген үміттеміз.

Солардың бірі, соңғы жылдары жалпы халықтық құқық бұзушылық теріс әрекеттерінің қоғамда өршіп, оның алдын алудағы құқықтық тәрбие берудің кемшін тартып отырғаны қоғамдағы өзекті мәселеге айналуға. Қазақта «ел боламын десең-бесігінді түзе» деген дана сөз бар. Осы сөз арқылы айтылған бабалар аманатындағы жауапкершілікті ата-анаға ғана тиісті деп емес, қоғамдағы әрбір адамзат баласының саналы ұрпақты тәрбиелеудегі, білім берудегі қағидалы мақсаты деп түсінгеніміз жөн шығар. Сондықтан да қоғам болашағы құқықтық мемлекет тағдырымен байланыстыра қарап отырған шағымызда ұлттық дәстүрлі ерекшелігімізді негізге ала отырып, жас ұрпақтың құқықтық тәрбиесін жалпы білім беру мазмұнында қарастырудың маңыздылығы бүгінгі күні өз қажеттілігін жоғалтпаған [10].

«Құқық» терминінің көптеген мәні бар, ол заң ғылымында, күнделікті өмірде және қызмет бабында қолданылады. Кең мағыналы түсінік болғандықтан, әрбір адамның құқықтық мәні туралы қандай да бір пікірі қалыптасатыны сөзсіз.

Демек, Қазақстан заңдары барлық әлеуметтік топтардың еркін білдіріп, олардың заңды мүдделерін қанағаттандыруға бағытталған. Құқықтың жалпы әлеуметтік мәнін мойындай отырып, оған мынадай анықтама беруге болады. Құқық (объективтік тұрғыдан қарағанда) – жалпыға бірдей міндетті, мемлекет күшімен қамтамасыз етілетін, қоғамдық қатынастарды реттейтін, заңда және басқа да ресми құжаттарда анықталған құқықтық норма, ережелердің жиынтығы.

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 Қазақстан Республикасының Конституциясы (1995 жылғы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданды) (2022.19.09. берілген өзгерістер мен толықтыруларымен).

2 **Малько, А. В.** Теория правовой политики [Текст] : монография / А. В. Малько. – М. : Юрлитинформ, 2012. – 325 с.

3 **Өміржанов, Е.** Мемлекет және құқық теориясы : Оқулық. – Алматы : Жеті жарғы, 2015. – 176 б.

4 **Жоламан, К. Д.** Мемлекет және құқық теориясы: оқулық. Алматы : «Нұр-пресс», 2007 – 295 б.

5 **Рудковский, В. А.** Правовая политика и осуществление права : монография / под ред. Н. Н. Вопленко. – Волгоград, 2009 – С. 213.

6 «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты // Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. Астана қ., 2012 жылғы 14 желтоқсан.

7 **Ударцев, С. Ф.** Правовая политика : новые приоритеты развития и преемственность // «Юридическая газета». – 2009, 9 сентября.

8 Қазақстан Республикасының құқықтық саясатының 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2021 жылғы 15 қазандағы № 674 Жарлығы.

9 **Казанов, И. А., Мухамедов, С. И.** Теоретические проблемы государства и права. – М., 2009. – С.150.

10 **Айтхожин, К. К.** Правовая политика Республики Казахстан: теоретико-методологические аспекты // 2010–2020 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының құқықтық саясат Тұжырымдамасының ережелерін және ҚР Президентінің жолдауындағы құқықтық реформаны жүзеге асырудың өзекті мәселелері атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Алматы, 2010.

REFERENCES

1 Kazakstan Respublikasynuң Konstituciyasy (1995 zhylyf 30 tamyzda respublikalyқ referendumda қабылдandy) [Constitution of the Republic of Kazakhstan dated August 30, 1995] [Text].

2 **Mal'ko, A. V.** Teoriya pravovoj politiki : monografiya [Theory of legal policy] : monograph [Text]. – Moscow : Yurlitinform, 2012. – 325 p.

3 **Өmirzhanov, E.** Memleket zhөne құқық теориясы : Оқулық [Theory of State and law : textbook] [Text]. – Алматы : Seven charters, 2015. – 176 p.

4 **Zholaman, K. D.** Memleket zhөne құқық теориясы : оқулық. [Theory of state and law : textbook] [Text]. – Алматы : «Nur-press», –2007–295 p.

5 **Rudkovskij, V. A.** Pravovaya politika i osushhestvlenie prava : monografiya [Legal policy and the exercise of law : monograph] [Text]. edited by N. N. Voplenko. – Volgograd, 2009. – P. 213.

6 «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты [Strategy «Kazakhstan-2050» new political course of the established State address of N. A. Nazarbayev to the people of Kazakhstan] [Text]. – Astana, December 14, 2012.

7 **Udarcey, S. F.** Pravovaya politika: novye priority razvitiya i preemstvennost' [Legal policy : new development priorities and continuity] [Text]. – // Legal newspaper. – 2009, September 9.

8 Қазақстан Республикасының құқықтық саясатының 2030 жылға дейінгі тзыһымдасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2021 жылғы 15 қазандағы №674 ЖЖарлығы [Decree of the president of the Republic of Kazakhstan dated October 15, 2021 No. 674 on approval of the concept of legal policy of the Republic of Kazakhstan until 2030]

9 **Kazanov, I. A., Muhamedov, S. I.** Teoreticheskie problemy gosudarstva i prava [Theoretical problems of state and law] [Text]. // Moscow, 2009. – P. 150.

10 **Aïthozhin, K. K.** Pravovaya politika Respubliki Kazahstan: teoretiko-metodologicheskie aspekty [Legal policy of the Republic of Kazakhstan theoretical and methodological aspects] [Text] // – materials of the Republican scientific and practical conference on the provisions of the concept of legal policy of the Republic of Kazakhstan for 2010–2020 and actual problems of the implementation of legal reform in the address of the president of the Republic of Kazakhstan. – Almaty, 2010.

Басып шығаруға 13.09.23 қабылданды.

*А. Т. Ахмадиева¹, К. Т. Кабдулина²

^{1,2}Торайгыров университет, Республика Казахстан, г. Павлодар.

Принято к изданию 13.09.23.

ЗНАЧЕНИЕ ПРАВОВОЙ ПОЛИТИКИ КАК ЮРИДИЧЕСКОГО ПОНЯТИЯ

Статья посвящена теоретическому осмыслению проблемы понятия «правовая политика» как юридическая категория и как сложное явление, имеющее множество признаков, связывающих его со многими обстоятельствами как в правовой сфере жизни общества, так и за ее пределами.

Особое место в правовой политике определено как важнейший вид государственной политики, имеющий свою самостоятельную структуру и особое место в жизни общества в условиях проводимых в Республике Казахстан капитальных преобразований. В связи с этим автор рассматривает понятие правовой политики, определяет различные способы раскрытия ее содержания, определяет субъективный состав правовой политики и обеспечивает ее с научной точки зрения.

Также автор анализирует различные подходы современных отечественных авторов к формированию понятия правовой политики, пытается их систематизировать с учетом их специфических особенностей и делает вывод о наличии двух разных подходов к определению содержания правовой политики.

Особое внимание в статье уделяется тому факту, что теория правовой политики, имеющая значение не только для юридической науки, но и для практики, активно строится.

Правовая политика является особой формой проявления государственной политики, средством юридического оформления, утверждения и реализации политического курса страны, свободного выражения ее официальных лидеров и властных структур.

Ключевые слова: право, правовая политика, государственная политика, общество, государство, власть, политический режим.

*А. Т. Akhmadieva¹, К. Т. Kabdulina²

^{1,2}Toraighyrov University, Republic of Kazakhstan, Pavlodar.

Accepted for publication on 13.09.23.

THE MEANING OF LEGAL POLICY AS A LEGAL CONCEPT

The article is devoted to the theoretical understanding of the problem of the concept of «legal policy» as a legal category and as a complex phenomenon with many features linking it with many circumstances both in the legal sphere of society and beyond.

A special place in legal policy is defined as the most important type of state policy, which has its own independent structure and a special place in the life of society in the conditions of capital transformations carried out in the Republic of Kazakhstan. In this regard, the author examines the concept of legal policy, defines various ways of disclosing its content, determines the subjective composition of legal policy and provides it from a scientific point of view.

The author also analyzes various approaches of modern domestic authors to the formation of the concept of legal policy, tries to systematize them taking into account their specific features and concludes that there are two different approaches to determining the content of legal policy.

Special attention is paid in the article to the fact that the theory of legal policy, which is important not only for legal science, but also for practice, is actively being built.

Legal policy is a special form of manifestation of state policy, a means of legal registration, approval and implementation of the country's political course, free expression of its official leaders and power structures.

Keywords: law, legal policy, state policy, society, state, government, political regime.

Теруге 13.09.2023 ж. жіберілді. Басуға 29.09.2023 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

1,06 Мб RAM

Шартты баспа табағы 9,2.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген А. К. Мыржикова

Корректоры: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Тапсырыс № 4142

Сдано в набор 13.09.2023 г. Подписано в печать 29.09.2023 г.

Электронное издание

1,06 Мб RAM

Усл.п.л. 9,2. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка А. К. Мыржикова

Корректор: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Заказ № 4142

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

<https://vestnik.tou.edu.kz/>